

ΠΑΣΚΑΛ ΜΠΡΙΚΝΕΡ

Έχει χρεοκοπήσει ο έρωτας;

Σήμερα που οι απολαύσεις προσφέρονται στο πιάτο, η μοναξιά μεγαλώνει. Και η υποχρεωτική λαγνεία κάνει πολύ βαριά την απόρριψη, λέει ο Πασκάλ Μπρικνέρ στο νέο του βιβλίο

«**Α**γαπάμε όπως και όσο μπορούμε ως ατελή όντα που είμαστε». Με έναν παράδοξο τρόπο, η τελευταία φράση του δοκιμίου «Το παράδοξο του έρωτα» είναι το αποκρυστάλλωμα του Πασκάλ Μπρικνέρ και το κλειδί για να ερμηνεύσουμε τα νέα του συμπεράσματα από το προσφιλές του θέμα: τον έρωτα. Ο γάλλος συγγραφέας έχει τη δική του διαδρομή και τις δικές του εμμονές: είναι το τρομερό παιδί των Νέων Φιλοσόφων (ένα δυναμικό μα όχι ομοιόμορφο ρεύμα των τελών της δεκαετίας του '70). Είναι επίσης ο κάποτε μαθητής του Ρολάν Μπαρτ (θυμηθείτε τα «Αποσπάσματα του ερωτικού λόγου» του τελευταίου).



Γράφει ο Δημήτρης Ν. Μανιάτης

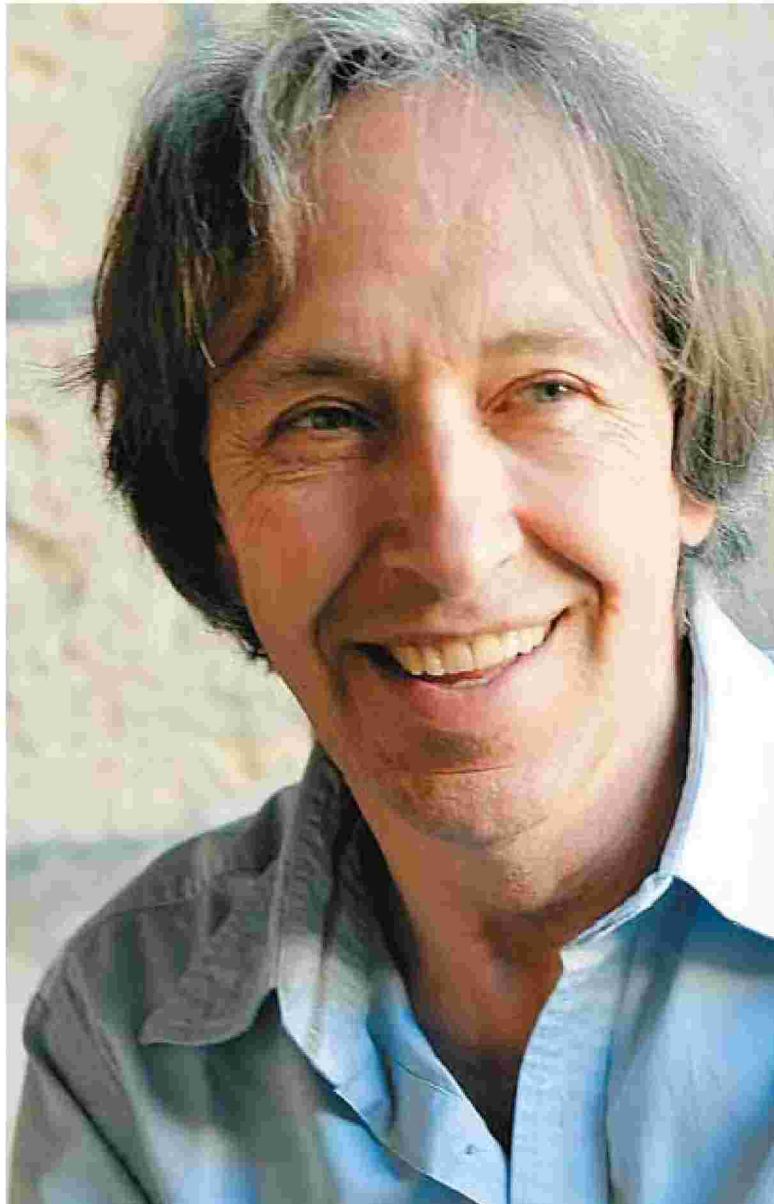
Είναι ο συμμετέχων στον Μάν του '68, ο δημοφιλής λογοτέχνης και στη χώρα μας για τα «Μαύρα φεγγάρια του έρωτα» που μεταφέρθηκαν και στον κινηματογράφο από τον Πολάνσκι. Ο αντιφατικός (υποστήριξε την επέμβαση του ΝΑΤΟ στην πρώην Γιουγκοσλαβία), ο σκεπτικιστής των καρπών της εξεγερσιακής αφήγησης του 1968, ο πρόσφατος επισκέπτης στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών (27-11-2012) με αφορμή το προηγούμενο βιβλίο του, «Ο γάμος από έρωτα έχει αποτύχει» (εκδ. Πατάκη). Και βέβαια ο Μπρικνέρ είναι ο σημερινός εξηντάρης και οικογενειάρχης που ταξιδεύει ανά τον κόσμο και στο έργο του μεταπηδά με άνεση από τον μυθιστορηματικό στον δοκιμιακό λόγο έχοντας συχνά στην προβληματική του τον έρωτα, τον γάμο, τις σχέσεις (θυμηθείτε τη «Νέα ερωτική αναρχία» που συνέγραψε με τον Αλέν Φινκελκρότ), την ευφορία, τη μετα-

μέλεια του δυτικού κόσμου ή τη ρευστή δημοκρατία μας που όμως παραμένει μέγα κεκτημένο (στη «Μελαγχολική δημοκρατία» του).

Στις 320 σελίδες του νέου του δοκιμίου επανέρχεται στο θέμα «έρωτας» και στις σύγχρονες μεταμορφώσεις του στον καμβά του 21ου αιώνα. Μάλιστα, διατρέχοντας την παγκόσμια λογοτεχνία, τη σύγχρονη πολιτική ιστορία (ο σκεπτικισμός του για τον Μάν του '68 είναι σχεδόν εμμονικός) και τις νέες τάσεις (όπως η οριστική κυριαρχία του Ιντερνετ), επιχειρεί την εκ νέου κατάδυση του στα παράδοξα της συναισθηματικής ζωής, ψηλαφώντας τις αντινομίες του σημερινού βίου.

Ετσι, ξετυλίγοντας νήμα νήμα τις όψεις της ερωτικής ζωής (σεξ, γάμος, ζήλεια, σχέσεις, ταμπού κ.ά.), καταλήγει στα δικά του συμπεράσματα για την περιπέτεια του έρωτα, που για εκείνον διατηρεί ακόμα τις αβύσσους και τη λαμπρότητά του. Βεβαίως, ο Μπρικνέρ, με απολαυστικό τρόπο, κάνει στάση σε ένα ένα τα νέα ερωτικά ήθη σήμερα που ο ιλιγγιώδης πειραματισμός εναλλάσσεται με την ερωτική αποχή, μιας και το να επιθυμείς κάποιον σημαίνει πάντα και το να υποφέρεις – αφού φιλοδοξείς να αποκτήσεις κάτι που δεν κατέχεις. Ή όπως έλεγε σε κάποιο παλιότερο μυθιστόρημά του: «Έρωτας είναι να συμπράτεις στην υποδούλωσή σου».

Υπάρχει όμως, παρ' όλη αυτά, έρωτας ή οδηγούμαστε σε μια χρεοκοπία του; Και πώς εξηγείται το ότι, ενώ σήμερα όλα μάς προσφέρονται στο πιάτο των σεξουαλικών απολαύσεων, η μοναξιά είναι αυτή που κυριαρχεί – συχνά πια μπροστά από μια ταμπλέτα ή μια οθόνη PC – ακόμη και στις πόλεις των τώσων επιλογών; Με έναν τρόπο, η πιθανότητα απόρριψης στα ερωτικά σήμερα βαρραίνει περισσότερο από ποτέ, είναι μια εξήγηση. Ο Μπρικνέρ σημειώνει κάτι ενδιαφέρον: η αντιστροφή ρόλων είναι γεγονός, η απελευθερωμένη μας εποχή κάνει πικρότερη τη μοίρα όσων έχουν εκδιωχθεί μες στην ανωνυμία ενώ όλος ο υπόλοιπος κόσμος φαίνεται να καλοπερνάει. Οι άσχημες κάνουν περισσότερο σεξ – λέει η Αλισον Λιούρι, αμερικανίδα συγγραφέας – αλλά είναι αναγκασμένες να υπομένουν τις εκμυστηρεύσεις των εραστών τους για τους καημούς που τους προκαλούν οι ωραίες. Μάλιστα, σήμερα, δεν χτίστηκε τελικά κάτι καινούργιο στο παιχνίδι της σαγήνης, ο παλιός κώδικας του φλερτ διατηρείται και ο χωρισμός (που πολλές φορές φέρνει κάτι απόλυση σε εται-



Ο κοσμοπολίτης Πασκάλ Μπρικνέρ είναι διδάκτωρ της Φιλοσοφίας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών του Παρισιού, διδάσκει ως επισκέπτης καθηγητής σε πανεπιστήμια των ΗΠΑ και γράφει εναλλάξ μυθιστορήματα και δοκίμια, αρθρογραφώντας στο «Νουβέλ Ομπζερβατέρ»

ρεία) μοιάζει με ευκαιρία για κανονική χειραφέτηση.

Κι αν κάποτε θεωρούσαμε πως η χειραφέτηση κατακτήθηκε, σήμερα είναι το νέο μετασχηματισμένο επίδικο: η μοίρα της χειραφέτησης, λέει ο Μπρικνέρ, είναι η ευθύνη των πράξεών μας που απορρέει από την ελευθερία. Και έτσι, θα συμπληρώναμε, πολλές φορές και η χειραφέτηση οδήγησε σε στρεβλώσεις αφού δεν συνυπολόγισε θεμελιώδεις ανθρώπινες συμπεριφορές. Θα το δώσω με ένα παράδειγμα αλιεύοντάς το από το δοκίμιο: σε μια μικρή πόλη της Καλιφόρνιας, δεκαετία του '60, καμιά σαρανταριά νέοι οργάνωσαν μια κοινότητα σύμφωνα με μια αυστηρή σεξουαλική αρχή: την απαγόρευση του θεσμοποιημένου ζευγαριού, το εκ περιτροπής ζευγάρωμα, την απόρριψη των αισθητικών και πολιτιστικών κριτηρίων στην επιλογή συντρόφου. Ωστόσο, έναν χρόνο αργότερα, μερικά

μέλη της κοινότητας – παχύσαρκα και άχαρα –, αποκλεισμένα από τα κρεβάτια των άλλων, περιφέρονταν τα βράδια στη βεράντα ζητιανεύοντας: «Με θέλει κανένας; Ποιος με θέλει?».

Αν ο κόσμος του έρωτα έχει δύο πόλους (ελευθεριακούς και μονογαμικούς), μοιάζουν και οι δύο ξεπερασμένοι αφού οι παραπάνω δεν είναι αντικρουόμενες μορφές διαβίωσης (έγγαμη και εργενική ζωή) και άρα πια μπορούμε να τις απολαύσουμε σε διαφορετικές φάσεις της ζωής μας.

Μάλιστα, ο Μπρικνέρ επισημαίνει στα παράδοξα της χειραφέτησης ότι αντί να απελευθερωθούν τα ένστικτα, αντικαταστάθηκε ένα δόγμα από ένα άλλο δόγμα. Χθες υπήρχαν έλεγχος και απαγορεύσεις, σήμερα η λαγνεία έγινε υποχρεωτική. Πιο λιανά: πρέπει να είμαστε πολύ σεξ, αλλιώς θα μας απορρίψουν.

Δεν το έχετε νιώσει;

Η ελευθεριότητα έφερε παράδοξες καταστάσεις

Ο συγγραφέας, ρίχνοντας βέλη στα κεκτημένα του Μάν του '68 και της σεξουαλικής επανάστασης, περιγράφει το παραπάνω εξεγερτικό γεγονός ως την αφετηρία μιας σειράς στρεβλώσεων: Η ελευθεριότητα έγινε διαφημιστικό, το σεξ σήμερα είναι το κυρίαρχο προϊόν της εμπορευματικής κοινωνίας, ενώ για εκείνον ο νέος κομφορμισμός είναι οι παλιές πρωτοπορίες (καταστασιακό και σουρεαλιστές).

Ακόμη και οι διαπρύσιοι κήρυκες της διαφορετικότητας και της άρνησης κάθε κατηγοριοποίησης φτάνουν με τη σειρά τους καινούργιες που αναπαράγουν αυτά που κατήγγελλαν (βλέπε κοινότητα των τρανσέξουαλ). Επίσης, η μοναξιά του πλήθους είναι γεγονός σήμερα (που είπαμε, όλα μοιάζουν να είναι στο πιάτο), αφού η υπέρμετρη περιγραφή κάθε φαντασίωσης υπάρχει παντού γύρω μας (κάνοντας τον υπαινιγμό, θα προσέθετα, σχεδόν το νέο επαναστατικό ζπούμενο). Ετσι, η μεγάλη ερωτική ελευθεριότητα έφερε παράδοξες καταστάσεις (αντίστροφου συντηρητισμού), όπως τις γερμανίδες φεμινίστριες που κολλάνε αφίσες σε δημόσιες τουαλέτες καλώντας τους άνδρες να ουρούν καθιστοί, ώστε να τελειώνουμε με τη φαλλική υπεροψία. Τα απίγματα για μόνιμο torless, άρα και για αποεξοποίηση του στήθους. Και βέβαια κλασικούς παλιούς γνώριμους, όπως την αμερικανική θρησκευτική Δεξιά που προτείνει τρόπους θεραπείας από την ομοφυλοφιλία...

«Δεν θα ήταν όμως προτιμότερο να ξεχάσουμε όλους τους παραπάνω;», αναρωτιέται ο συγγραφέας και αποδομώντας τον ντετερμινισμό της αγάπης (το άκρατο κυνήγι της ως φάρμακο των πάντων) επιμένει στη σεμνότητα, τη διακριτικότητα και στη μη συμμόρφωση με το εφήμερο ρεύμα της υπερβολής. Ετσι κι αλλιώς οι δύο μεγάλοι πολιτισμοί της αγάπης (χριστιανισμός και κομμουνισμός) δεν μας έπεισαν, λέει ο Μπρικνέρ. Ετσι κι αλλιώς, η αγάπη και ο έρωτας θα ανήκουν πάντα στον χώρο της έκπληξης, θα συμπληρώναμε. Και αυτό θα είναι η μαγεία τους.



Pascal Bruckner
ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

ΜΤΦ. ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ, 2013
ΣΕΛ. 319, ΤΙΜΗ: 14,70 ΕΥΡΩ